

ՆՈՅԵԱՆ ԱԳԱՒՆԻ

ՇԱԲԱԹԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՅԵԿԱՆ, ԱՅԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ, ԵՒ ԱՌԵՒՏԻՐԱԿԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

ԿՈՍՏԱՆՆՆԻՍՊՈԼԻՍ ՀԻՆԳՇԱԲ ԹԻ 17 ՅՈՒԼԻՍ 1852

ԹԻՒ 21

ՔԱՂԱՅԵԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

(Գոստատիստ ինքնակալը կայսերութեան մեծ պաշտօններէն մէկը լ'ապրիլի կայսեր (որ թրանսիլվանիայի սահմանները այցելուէ երթալու վրայ է) դիմաւորութեան զրկելու գործով՝ աս պաշտօնին համար Վալաքիայ Զօսիօտար Պարսո Սթիլպէյ իշխանը ընտրեց. որն որ միանգամայն արքունի գիւտնաւորան կողմէն նամակ մըն ալ կը տանի լ'ապրիլի կայսեր ։

Վալաքիայ իշխանութեան գործակալ լ'ապրիլի լ'իսթաբլին անցեալ շաբաթ մէջ իւր պաշտօններէն մէկուն ձեռքը՝ յիշեալ կայսերական նամակը ուրիշ պաշտօնական թուղթերու հետ Սթիլպէյ իշխանին զրկելու փութաց, որուն ընտրութիւնը աս տեսակ բարակ գործի մը մէջ ամեն անձինք հաւանեցան, որոնք երեւելի իշխանին մասնաւոր յատկութիւններուն յարգը կը ծանշեան ։

— Կայսերական հրովարտական, որ յուլիսի 12, Օսմանեան հին դահեկաններուն և օտար տէրութեանց դրամներուն շուկայի մէջ գործածութիւնը, նաև Սթիլպէյ ստակները իրենց յատկացեալ արժողութիւններէն աւելի գնով առնել տալը արգիւտեցաւ ։ Լ'յո հրամանին հակառակ վարուողները ստատիւ պէս պիտի պատժուին օրինաց խտուութեամբ ։ Լ'աւտագութիւն ինքնակալը, իւր սովորական արդարասիրութեամբ, այս հրովարտական կը ջնջէ նաև այն կարգադրութիւնը որով լրտեսները մէկու մը քով գտնուած արգիւտեալ ստակը իմաց տալով գումարին քառորդ մասով կը վարձատրուէին, ու ամենուն չէլ վաղի 10 էն (յուլիսի 13 էն) սկսեալ տասն ու հինգ օր պայմանաժամ կը շնորհէ, որպէս զի արգիւտեալ դրամներ ունեցողները տանին արքունի փողերանոցը զանոնք նշանակեալ գիներով փոխել տան ։ Յիշեալ պայմանաժամ մը լրանալէն ետքը պատժայ գործադրութիւնը

պիտի սկսի ։

— Ուրբաթ օր վեհափառ Սուլթանը լ'ապրիլի Սթիլպէյ գացաւ ըլլալով, սովորական աղօթքը աւարտելէն ետքը՝ Վալաքիայ թեման վաղեմի պաշտօնեայ խորով վաշային այցելութեան երթալու բարեհաճեցաւ ։ (Գոստատիստ ինքնակալը մեծ մարդասիրութիւն ցուցաւ, հայրապատիւ ալեգարդ ձեռնունայն, և առաջին կարգի Սթիլպէյ ըստ իր շքանշանը շնորհեց ի պատիւ անձնական արժանաւորութեան և ի յիշատակ հին ծառայութեանց ։

— Լ'ապրիլի շաբաթ օր Հէյլէ կղզին գտնուած կայսերական ծովային գիտութեց ուսումնարանի աշակերտներուն տարեկան հարցաքննութեան հանդէսը կատարուելու է ի ներկայութեան առաւագութիւն Վալաքիայ, տէրութեան բարձր նախարարաց և բարձր աստիճանի պաշտօնէից ։ Լ'յո վերջինները նոյն օրը յատուկ շոգենաւով յիշեալ կղզին երթալու են, կրտսի ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳՂԻԱՆ ԺԱՌՈՆ 9 յուլիսի ։

Խորհրդարանի նոր անդամաց ընտրութեան զեղծեալ են ամեն քաղաքները ։ Սինէ Երեւոյ օրը եղած ընտրութիւնները այլ և այլ կուտակեցութեանց անդամներուն թիւը գրեթէ առաջուտն պէս թողուցին, այսինքն թէ պէտքի տեղ թողի և թողի տեղ թողի նշանակած կայ, բայց ընտրութեան մէկ քառորդը նախարարներուն կողմակից են և երեք քառորդը հակառակ կողմին խորհրդակից ։

Գեո. ամենեւին ծանր անկարգութիւն մը պատահած շունչ այս ընտրութիւնները ընտրուած անոնք ։

— Ժառանգի ընտրութիւնը ամօքս 7 ին լըմեցաւ, և հետեւեալ օրը հրատարակեցաւ ։

Ի զոր Նոն Սուր 3,446, Սըր Նէյմ Տիւր 3,126, Պարոն Տը Սթիլպէյ 2,660 և Սթիլպէյ Սթիլպէյ 3,953 քուէիւք կրկին ընտրուեցան, ինչպէս որ յիշեցինք նախընթաց թերթով թէ կրկին ինչու երկրորդին կրտսերուն ։

ՄՕՆԹԻՒ ՔՐԻՍՏՈ

(Էպիսկոպոսութիւն. տես թիւ 8 — 9 — 10 — 11 — 12 — 17 — 18 — 19 — 20)

— Երթանք, հարցուց Մերսուտէ քաղաք ձայնով մը, ժա. մը երկուրը կը զարնէ, ու երկուրը քառորդ անցած մեղի կրտսերուն ։

— Այո, այո, երթանք, ըսաւ Տանթէն անմիջապէս ոտք ընկալով ։

— Երթանք, ըսին խմբովին բոլոր հանդիսականները ։

Այս միջոցին, Տանթէն փերանը կը գիտէր որ պատու հանին առջին նստած էր, տեսաւ զանի օր մեղիին աչքերը քաղաք՝ անգին երաւ իր մէկ ճիւղողական շարժումներէ մը, ու վերստին իր տեղը նստաւ, գրեթէ նոյն միջոցին անդուլին վրայ չնչին մը լուռեցաւ, յամր ոտնաձայն մը, և զինքերու շառաւիղանց հետ խառնուած շփոթ աղմուկ մը հանդիսականներուն ուրախութեան ձայնները խափանեցին, և ամենուն ուշադրութիւնը գրգռեցին ու անմիջապէս տխուր ըլլալին մը տիրեց ։

Չայնը մտնեցաւ, երեք անգամ գուռը զարնուեցաւ, իւր բաբանիւր օք իր քովը նստողին կը նայէր տխուր դէմքով մը ։ Յանուն օրինաց, պուռայ մէկը ազդու ձայնով մը, որուն մէջն ալ չհամարձակեցաւ պատասխան տալու ։

Իսկին գուռը բացուեցաւ և գործակալ մը (մուպաշիր) չորս զինուորներ և տասնապետ մը սրահ մտան ։

Տանթէնը կտակածին երկուրէն փոխուեցաւ ։

— Ի՞նչ կայ, հարցուց վաճառականը գործակալին մօտեցաւ, լով որ կը ծաննար, անշուշտ, Պարոն, սխալմաք մը եղած պիտի ըլլայ ։

— Թի՛ք որ սխալմաք եղած է, Պ. Մուշէ, պատասխանեց գործակալը, զիտե՛ք որ շուտով կ'ազդուի ի վերայ այս ա.

մնային վերջերեւոյ հրամանագիր մը բերած եմ. թէպէտ և մեծ ցաւով ինչի հրամայեալ պաշտօնը կը կատարեմ, բայց անհնար է որ չկատարեմ, Ուստի Ե՛ւ մէջընդեւ, Պարոններ, Էստոն Տանթէն ըսուածք ։

Ամենուն աչքը նոյն երկուստարդին վրայ դարձան, որ տակն ու վրայ եղած՝ բայց առանց բան մը յայտնելու՝ բայց մը յառաջ անցաւ ու ըլլաւ ։

— Ես եմ, Պարոն, ի՞նչ կուզէք ։

— Էստոն Տանթէն, կրկնեց գործակալը, յանուն օրինաց, քեզ կը վերջընեմ ։

— Զե՛ս կը վերջընեմ, ըսաւ Էստոն երեսն գոյնը քեզ մը նետով, ի՞նչ բանի համար է աս վերջընելը ։

— Ես չեմ գիտեր, Պարոն, բայց հարց աւ փորձ ըլլալու աւանդ կ'իմանաւ ։

Պ. Մուշէ իմացաւ որ աս բանին գէտ կենալը անհնար էր, անգամ մը որ քաղաքակալ մը իր պաշտօնին նշանը վրան դրած է, կարծես թէ ալ մարդու կերպարանը չունի, հապա անշարժ, խաւ և համր օրէնքին արձանը կը նմանի ։

Ընդ հակառակն ծերունին պաշտօնատարին քով մտնեցաւ, քանզի երբեմն այնպիսի բաներ կան որ ծնուրաց մտքը բնաւ չհասկընար, անոր հետ խօսեցաւ շատ ազգայն, բայց ոչ արտասուք և ոչ պաղարանը չըլլացան անոր վրայ շարժելու ։ Վերջը պէս այնպէս սաստիկ յուսահատութեան մէջ ինկեր էր՝ որ գործակալը ի գուշ շարժեցաւ ։

Պարոն, ըսաւ, հանգարտ եղի, գուշե՛ք որդիք մաքաւ տան կամ քաղաքական սովորական եղած բաներուն զանցաւորութիւն ըրած է, շատ հաւանական է որ հարկաւոր տեղեկութիւնները անկէ առնուելէն ետքը անգամ թողուն ։

— Այո, ի՞նչ բան է, ի՞նչ քեզ կուզէ, հարցուց, Քառուրտ յօդերը կ'ընթերցուի Տանթէնին որ ապշութիւն կը ձեւաւ ջրներ ։

— Ի՞նչ գիտեմ, ըսաւ Տանթէն, ես ալ քեզ պէտեղած կը տեսնեմ ու բան մը չեմ հասկընար, չիմեմ եմ ։

— Յայտնի է որ Վալաքիայ խորհրդարանի անդամներուն թիւը 663 է, որոց 476 բուն (նոգ) ինչի, 29 ը կալէսի երկիրէն, 53 ը Վիվալիայէն և 105 ը Խալաքիայէն կրտսերուն ։ Սինէ վերջին թուականը 329 անդամներ ընտրուած էին ։

— Ի զոր փառմէրութեան կրկին թիվերէն կողմէն պատգամաւոր ընտրուեցաւ և աս աւ իմեով ըրած ատենաբանութեան հետեւեալ կը համառօտեմք ։

« Երբեք զիս փոխանորդ ընտրելիք քաւականայէն կապացուցանէ թէ ձեր ընտրած մարդը ձեր անկալութեանցը պատասխանեց ։ Պիտի աշխատեմ, պարտնայք, որ իմ ապագայ վարմունքս շարունակութիւն մը ըլլայ անցեալ վարմունքիս որով ձեր քաւելիքը արժանաւոր ցայ ։

« Եսին և կրկնեցին թէ ընդհանուր ընտրութիւնը, որուն հիմայ զբաղած է երկիրս, վճարար պիտի որոշէ (պաշտպանողականութեան անպաշտպանողականութեան) ազատ և հարկահատեալ վաճառականութեան մեծ խնդիրը ։ Իմ խոնարհ կարծիքս ան է որ աս խնդիրը երկար ժամանակէ հետեւ որոշուած է վճարողական և անփոփոխելի կերպիւ մը ։ Նոյնալ տարի ձեզ կըսէի որ պաշտպանողականութեան դառնալուն կը հաւատամ եթէ լ'յո կ'եղար թիվերէն ծովը երթալու տեղը ծովէն թիվերէն երթալու ։ Զե՛մ տեսնար որ աս գետայն ընթացքը դեռ փոխուած ըլլայ ։

« Վաշտպանողականութիւնը քաւանիս, աւմէն ընդհանրութեան զգուռաւ ըլլալով, հասարակ լեզուաւ կը նշանակէ ժողովրդեան ապրուստին վրայ հարկ դնել քանի մը անձանց օգտին համար ։ Նոգ ինչի մեծ ազգին բարեւորութեան և բարեմտութեան վրայ շատ աղէկ կարծիք ունիմ, և չեմ կրնար մտածել թէ անկալութեան և տգիտութեան վրայ հիմնած կարգադրութիւնը նորէն հաստատուուի ։ Կուզե՛ք իմանալ իմ խորհուրդս Վալաքիայ կառավարութեան ի գործ դրած աւաւ վաճառականութեան օրէնքին իրական հետեւանցը վրայ ։ Բանի մը դիւրեմայ խօսքերով կրնայ հասկըցուիլ, որոնք գրուած են

Քառուրտ չորս կողմը նայեցաւ որ Ֆերանտ տեսնէ, բայց անկայ անեղայթ եղբէր էր ։

Աւելի իրկուրը պատահած բոլոր բաները մտքին մէջ ներկայացան ան ամենը մէկ ստիպել յատկութեամբ մը, կարծես թէ այս աղէտալի գէպը՝ առջի իրկուրը արեւցութեան իրեն աւ յիշողութեան մէջ ձգած քող բացած կերպար ։

— Ո՛հ, ըսաւ կերկրեալ ձայնով մը, ձեր կատակին հետեւանքն է արեւոյ որուն վրայք երկի կը խօսէիք, Տանթէն, Ուստի վրայ անոր որ այս բանը ըրած է, վրայ զի չեմ բան մըն է ։

— Երբեք, ըսաւ Տանթէն, ընդ հակառակն դուք աղէկ գիտես որ ես ան թուղթը պատրեցի ։

— Դու շատուեցիր զայն, ըսաւ Քառուրտ, ձեռքդ մէջ ձմեռեցիր ու անկիւն մը նետեցիր ։

— Լե՛ւ, դու արեւած էիր, բան մը չտեսար ։

— Ֆերանտը մը է, հարցուց Քառուրտ ։

— Ես գիտեմ, պատասխանեց Տանթէն, հաւանական է որ իւր գործերուն զացած ըլլայ, բայց աս բանին զբաղմունք տեղը՝ երթանք ան մշտադէտ խնդիրներն օգնելու ։

Այս խօսակցութեան ժամանակը Տանթէն ժպտելով մը քաւականաց ձեռքը սեղմեց, Մերսուտի ձակարկ պահաւ, և պահպաններուն անձնատուր եղաւ իր բանտարկեալ ըսելով հոգ մի՛ ընէք, սխալ շուտով երեւան պիտի ելլայ և կարելի է որ բանս ալ չերթամ ։

— Ո՛հ, անշուշտ, ես հաւատեմ եմ, ըսաւ Տանթէն, որ այս վարկենիս մէջ գլխաւոր խումբին կը մօտեցար ինչպէս վերջընեմ ։

Տանթէն անդուզքէն վար իջաւ, աւելին արդիւնութեան գործակալը կ'երթար և չորս գին զինուորներ կային, դուան առաջը կուգէ մը կար, որուն գոնակը կրկնէ վրայ բաց էր, մէջը մտաւ, երկու զինուորք ու ոստիկան ալ, երեւէն մտան, դուանը գոցուեցաւ ու կառքը Մարտիկայի ձախքան բռնեց ։

սրբոյն Պողոսի Եկեղեցւոյն ճարտարապետին գերեզմանին վրայ, ուր անոր միայն անուանը կայ մարմառիսին վրայ և այս խօսքերը «Եկեղեցի» արձանը պէտքէլ իրաւէ՛ր իր իրաւէ՛ր նայեցէ՛ր » :

« Կուգէ՛ք մի աս առեւտրական մեծ կարգադրութիւններուն արժանաւորութիւնը ճանչնալ : Զեղ կըսեմ չր՝ իրաւէ՛ր նայեցէ՛ր, ժողովուրդէն հարցուցէ՛ք և կը տեսնէ՛ք որ պիտի աղաչեն զձեզ չվերադառնաք ան կարգադրութիւնն որ կրնայ վերջացընել իրենց նիւթական և ընկերական վիճակին եղած բարութիւնները » :

« Եւ հաւատա՞յք, որ 1848 ին, ինչ ատեն Եւրոպայ մեծ խռովութեանց մէջ էր, թաղութաւորական ակնարկները կը կործանուէին, հին և նոր կարգադրութիւնները ամենը մէկէն փոշւոյ մէջ կիսնային, կը հաւատա՞յք թէ Եւրոպայի ժողովուրդը՝ մեծ ու պզտիկ առանց բացառութեան այնչափ անհաշիւ և վեհանաճական եղբայրներով իրենց կը ցուցնէր, եթէ հաւատեալ համոզուած չըլլար թէ մեր օրէնսդրութիւնը, շատ սարսիներէ հետեւ, անգագար աշխատած է հասարակաց օգտին համար : Պաշտպանողական սկզբունքը յաւիտեան վերցալ, և ես կը յուսամ թէ ընդհանուր ընտրութեան վախճանը այն պիտի ըլլայ, որ ժողովուրդը վճարաբար հաստատելու է յիշեալ անյաջող և հինաւորաց սկզբունքին դատարարութիւնը : Սէկ վայրկեան հաշտութեան միջոյն մը խօսք եղաւ, այսինքն մեր երկիրը մտած արմտեաց վրայ որոշ հարկ մը հաստատելու խորհեցան. բայց աս միջակ հարկ կահանութիւնը հերքեցաւ, և մէյ մըն ալ առաջարկուեց չունի : Եւ նոյն օր կը յանկան մերինն պէս մեծ երկրի մը գրութիւնը լաւացնել շատ ծանրութեամբ և զգուշութեամբ վարուել պէտք են : Եւսն քայլափոխին անշուշտ հակառակութիւն տեսնելընքին գիտեն : Ինչու համար. անոր համար որ հին սովորութեանց և հին կարգադրութեանց յարգանքն ու սերը Եւրոպայի ժողովուրդեան շատ պատուոյ արժանի մասնաւոր յատկութիւններն են, և յիշաւի չեմ ուզեր որ ամենեւին Եւրոպայի սիրտերուն մէջ աս գովելի զգացմունքը չիջանի » :

« Եւրոպայի վերջին հաշիւէն կ'երևի որ թղթագրամի շրջաբերութիւնը 21, 342,555 լիւա սթէնլին այսինքն 2,350 միլիոն (սոմանեան դահեկան, և Պանքան մտած ոսկի ու արծաթը 22,042,743 լիւա սթէնլին կամ 2,425 միլիոն զուռուշ եղեր է : Պանքայի հաստատութիւնէն մինչև աս օրս գալը՝ այսչափ մետաղեայ դրամ հաւաքուած չունէր սընդունելու մէջ :

Եւս առեւթովն շանակութեան արժանի է որ հարկւրին երեք շահ բերող տէրութիւն պարտաւորահանները բանի մը օրէ հետեւ 100

լիւա արժողութիւն ունին, որն որ շատ աւելի է տեսնուած չէր :

« Սպանիոյ տէրութեան Իգալիտ 2 անուն շոգեշարժ ֆրագմոնը Եւրոպայի փորձամուտութեան նաւահանգիստը եկաւ : Սոմանսիէի գուբան ու դըսուհին Սպանիա տանելու համար : Զարգող ընթացիկները գիտնալ պէտք են որ առաջինը Կաղիլիոյ հանգուցեալ լուի ձիւրի թագաւորին սրբին է և երկրորդը Սպանիոյ այժմեան թագուհւոյն քոյրն է :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ : Պոմպոյէն մինչև յունիսի 5 և Պրիմաններուն երկիրէն մինչև մայիսի 19 լուրեր կան :

Պրիմանները Եւրոպայացի դէմքան մը ընելու փորձ չեն ըրեր, և Փեկուի ժողովուրդը իրենց կառավարչներէն դժգոհ ըլլալով՝ ապստամբութիւն կընեն ու Պրիմանիոյ իշխանութեան տակը մոտեցու հակամարտութիւն կը ցուցնեն : Կրուտի նաեւ թէ Եւրոպայի թագաւորը մեռել է : Իսպանիոյ նախորդ կառավարիչը գերդատարանին հետ փախչելու առնէ թիչ մնացեր է որ ձեռք անցնի : Եւս որ Եւրոպայի կառավարչին ընտանիքը և մեծագուծար գանձ մը գտան նաեւ մը մէջ : Օրքը օգոյն գեղութեան շատ ներգութիւն կը քաշէին, բայց վերջին երկու երեք օրը առատ անձրև գալով թիչ մը զովութիւն տուաւ երկրին ու հիշանգութիւնը պակսեցաւ :

ԳԱՂՂԱՒ. Փորիղ 10 յունիսի :

Նախագահ Ելիանը Կաղիլիոյ բանի մը գաւառներուն մէջ ճանապարհորդութիւն ընելու գիտաւորութիւն ունենալով՝ ամեն տեղ մեծ ապստամբութիւններ կը տեսնուին արժանաւոր կերպիւ ընդունելու և բազմաձախ հայրերայիներ ընելու : Եւս որ Ելիանն ալ մտադիր է որ մէկը չընդունի, թէպէտ և շատ ուրախ և շնորհակալ է այսչափ փութալան մեծարանք տեսնելով :

« Սթէիլիէր լրագրի մէջ կը կարդամք.

« Խօսք մը եղաւ և քանի մը լրագրիւն Եւրոպայի ընծայուեցաւ թէ զօրաց գուռի մը մէջ ապստամբական միաբանութիւն մը կայ : Եւս ամենեւին հիման մը վրայ կանգնած չեղած լուրերը ստեղծ կարող ենք : «

« Իսպանիոյ իւր պարտաւորութիւններուն անձնատուէր պիտի մնայ միշտ ինչպէս որ մինչև հիմայ եղած է » :

« Եւրոպայի խորհրդարանը ամսոյ 5 ին դուրսեցաւ : «

ԱՄԵՐԻԿԱ : Եւս յունիսի 15 յունիս :

Կայսրը Պիւտ քաղաքը գտնուած ատենը Եւրոպայէն Եւրոպայի պատերազմի և երկմտոյ նախարարները բերել տուաւ, ինչպէս և կան :

չուած էին արտաքին և ներքին գործոց պաշտօնէաները :

Կայսրը Սաճառաստանի ժողովրդոց կողմէն տեսած սիրոյ և հնազանդութեան նշաններէն կը կարծէ թէ առանց վտանգի կարելի է զինուորներուն թիւը պակսեցընել, և այս բանին վրայ խորհրդակցելու համար յիշեալ նախարարները տանել տուած է, կըսեն :

ԲՐՈՒՍԻԱ : Պէտլին 12 յունիս

Թագաւորը իւր ճանապարհորդութեանէն դարձաւ : Բաղադական գործերը, որ անոր հեռաւորութիւն ժամանակը կարծես թէ դադարած էին, կրկին իրենց ընթացքը պիտի շարունակեն :

« Եւս 1 ին Ռուսիոյ Կայսրուհին Գոթլենց գնաց և Եւրոպայի փառաւոր զինուորացիները անոր Կայսրուհւոյն շէտեալ օրը փառաւոր հանգէտներ եղան ի պատիւ Կայսրուհւոյն :

Յունիսի 3 ին օգոստոսի տան ձմեռը Գոթլենց գնացին, և թիւղանոթոց ու զանգաւացի ձայներով ընդունուեցան :

« Թագաւորը ամսոյ 10 ին Սթէիլիէր գնաց և որուն հետ հետեւեալ օրը Պէտլին դարձաւ :

ԻՏԱԼԻԱ : Կատալանական դաշնակցութիւնը գտնուեցաւ Եւրոպայի մէջ : Եւս երկիր, Սիլան և ուրիշ երկրի քաղաքները շատ մարդիկ որ յիշեալ ընկերութեան մասնակից էին բանտարկուեցան : Եւս մէկը բանտի մէջ ինքզինքը խեղդեց :

« Եւրոպայի մեծ գուբը հրաման մը հանեց, որով զինուորական ծառայութեան պիտի մտնեն այն երիտասարդները, որոնք թագաւորական, գաղափար և անկանոն կեանք վարելով և զեղխութիւն ընելով իրենց գերդատարանին ծանրութիւն և հասարակաց անդորութեան վտանգաւոր կըլլան, և որոց դէմ ոստիկանութեան հասարակ միջոցները բանեցընելը անօգուտ է :

« Սթէիլիէր Եւրոպայի լրագրին Զուլմէն ուղարկուած նամակ մը Պապի առողջութեան մասին ցաւալի լուրեր կուտայ, որպէս թէ ջրգողութեան (իսթիսիա) ակտի մէջ լինալուն վտանգ ըլլայ :

ԱՄԵՐԻԿԱ. Նիւ Եորք 26 յունիս :

Եւրոպայի ընտրութիւնը ըրին Սիլան փրկ երեւելի անձը անուանելով : Հիմակ ալ անոնց հակառակորդ Ռիլ ըստած մասը իրենց կողմէն ընտրուելու անձն ալ անուանեցին : Իւրը նահանգներէն ասոնց երեցփոխանները

Մերսէտէս պատուհանը ելլալով « Երթաւ բարով Տանթէն, երթաւ բարով Էստիս Կանից, Բանտարգելը նշանաճին կտրած սրտէն հեծեծանայ պէս եղած այս վերջին ձայնը լսեց, Զգուշ գոնակին ծակէն դուրս հանեց, Մերսէտէս Ստուծով դարձաւ կը տեսնուէր, ըստ ու կուրը Սեն Նիքօլայ ամբողջ անկիւնէն դարձաւ անբեկելի եղաւ :

« Ինծի հոս սպասեցէ՛ք, ըստ նաւուն տէրը, որ կառքը առաջ դէմն ելլայ նէ՛ կը հեծնամ Մարտիկա կերթամ ու ձեզ ըսէ՛ք կը բերէ՛ք :

Գնացէ՛ք ու շուտով ետ դարձէ՛ք, ըստ ամեն ձայնի :

Եւ երկու անձանց երթալէն ետքը մնացողներուն վրայ ահարկու աղաղակութիւն մը եկաւ : Զեղուհին ու Մերսէտէս քիչ մը ժամանակ առանձին կեցած՝ ամեն մէկին իւր ցաւովը կը մտէր : Բայց վերջը աշխարհին մէկ մէկը դարձուցին : Սիլան նոյն հարուածով զարմուած երկու զոյ ըլլալին հասկըցան և մէկ մէկու գիրքը նետուեցան : Եւս միջոցին Ֆերնանդ ներս մտաւ, բաժակ մը ջուր լեցուց ու խմեց և զնայ ակնարկ մը վրայ նստաւ : Բայց անանկ բերաւ որ Մերսէտէս ծերունւոյն գիրքէն դատուած ատենը եկաւ : Ֆերնանդի մօտ ակնարկ մը վրայ ինկաւ, աս ալ բնական աղբամամ մը իւր ակնուր ըտ քաշեց :

« Ան է, ըստ Տանկարին Բարոս, որ Բանտարգելին աչքը չէր հեռացուցած :

« Զեմ կարծէր, պատասխանեց Տանկար, շատ յիմար է եթէ ան է. ինչ և իցէ հարուածը ընողին վրայ կ'իյնայ :

« Խրատ տուողն համար բան մը չէ խօսիր, ըստ Բարոս :

« Ո՛հ յիշաւի, եթէ մարդ ամեն պարսպ տեղը ըսածին համար պատասխանատու ըլլայ :

« Այո, երբոր այն պարսպ տեղը ըստածը սուր ծայրով կ'իյնայ (տեղի) :

« Այսինքն ժողովականները զանազան մեխութիւններ կուտային Տանկարի բռնութեան :

Եւ դուք, Տանկար, ըստ մէկը, ինչ կը խորհէր աս գիտաւորական վրայ :

« Ես, ըստ Տանկար, կը կարծեմ որ քանի մը հակառակորդ արարքներ բերած ըլլայ :

« Բայց թէ աս էր բանը, դուք համարալալ պաշտօնեայ ըլլալով՝ զիտնալ պէտք էր :

« Այո, իրաւ է, բայց համարալալ պաշտօնեայ միայն իրեն ծանուցուած հակերդ գիտէ : Գիտեմ որ նաեւ բերեալ է, որն որ Ալեքսանդրի պարոն փասթը բերեալ էր, և իւրիւր պարոն փասթը, աս է իմ գիտածս, ուրիշ բան մի հարցնէր :

« Ո՛հ միտք կուգայ հիմայ, ըստ Տանկարի խեղճ հայրը կամայ մը. աս կտոր բռնելով, միտք կուգայ որ երեկ ըստ թէ ինչ համար մէկ սնդուկ խաշիլ և մէկ սնդուկ ծըխախտ ունի :

« Եւ տեսնէ՛ք ըստ, Տանկար, ապ է մեր բացակայութեան ժամանակը մարտանք գործալալը փարաւն նաեւ մէկ խուղարկութիւն ըստ և գտնուեց զտած պիտի ըլլայ :

Մերսէտէս աս խօսքերէն մէկուն ալ չէր հաւատար, իւր ցաւը որ մինչև այն վայրկեանը կրցեր էր զգուշել, յանկարծ հեծկաւոր յայտնուեցաւ :

« Այո, տե՛ք, յուսանք, ըստ Տանկարի հայրը առանց ըստը գիտնալ :

« Զուտնէ՛ք, կրկնեց Տանկար :

« Զուտնէ՛ք, կամայ մը բոլոր աշխատեցաւ : Ֆերնան, բայց աս խօսքը կը խեղդէր զինքը : Զեղուհին շարժեցան, բայց մէկ ջերմէն ձայն մը դուրս չեկաւ :

« Պարտնէ՛ք, կանչեց հարաւորեց մէկը, որ փնտրակառ ետի վրայ կանգնած կը գիտէր, սրտնայք, կառք մը . . . :

Այն պարոն Մարտին է : Միտք առէ՛ք, սիրտ առէ՛ք, անշուշտ մեղ անդէլ լուրեր կը բերէ :

Մերսէտէս ու ծերունի հայրը դուրս փախչելով նաեւ տեսնուեցին զէմը եղան : Մարտին երեք զոյն փախած էր :

« Ուրեմն, կանչեցին երկուքն ալ միմեկին . . . :

« Ուրեմն, բարեկամք իմ, բանը մեր խորհածէն աւելի ծանր է :

« Այո, պարոն, հաւաքեց Մերսէտէս, նա անմեղ է :

« Եւ հաւատամ, պատասխանեց Մարտին, բայց անոր դէմ ամբաստանութիւն կայ :

« Ի՛նչ ամբաստանութիւն, հարցուց ծեր Տանկար :

« Թէ Պանարդեան գործալալ է :

Զարգող ընթացիկներէն անոնց որ աս արկածը պատահած ժամանակին հասած են, միտքերին կրնան բերել թէ ինչ սոսկալ ամբաստանութիւն մըն էր այն ժամանակը պարոն Մարտին ըսածը : Մերսէտէս հաւաքանք մը հանեց սրտէն, ծերունին ալ թուրալով ինքզինքը ակնարկ մը վրայ ձգեց :

« Վայ, ըստ Բարոսի կամայ մը, գուբը զիտ խորհեցէ՛ք, Տանկար, կատակը իրաւի դարձուցէ՛ք, Բայց ես չեմ ուզեր թողալ որ աս ծերունին ու նորահաս աղջիկը արտօնութեան մեծին, ու ամեն բան յայտնելու եմ հիմայ անոնց :

« Եւս, Թշուառական, աղաղակեց Տանկար Բարոսի ձեռքը բռնելով, ապա թէ ոչ դու ալ վառագի մէջ կ'իյնաս, չեմ խառնուիր, Բայց ո՛վ կըսէ թէ Տանկար իրաւապէս յանցաւոր չէ : Դուք ելալ կըլլին հանգիսեցաւ, Տանկար հոն ցամաք եկաւ, բոլոր օր մը Թորթո-Ֆերրայոն անցուց :

Եթէ քովը նստակ մը գտնուի որ զինքը յայտնաւոր ընէ, անոր կողմը բռնողներն ալ անոր հետ մեղակցել կը համարուին :

Բարոս անձնատիրութեան բնական աղբամամը, աս պատահաւորութեան ճշգրտութիւնը լրով իմացաւ : Այնով և տրտմութեամբ թմրեալ և ապշալ աչքը Տանկարին նայեցաւ, և յառաջ նետած մէկ քայլին փոխարէն, երկու քայլափոխ յետ քաշուեցաւ :

« Ուրեմն սպաննէ՛ք, ըստ կամայ մը :

« Այո, սպաննէ՛ք, ըստ Տանկար, եթէ անմեղ է, ապա տուութիւն պիտի տան անոր, իսկ եթէ յայտնաւոր է, անօգուտ է անտարաժանութեան դաւակցի մը համար զանձը վտանգը » :

Զեմը, Զեմը

եկած՝ Պալմիրոյ քաղաքը ժողոված էին . հասարակութիւնը անհամբեր կըստատէր խորհրդածութեանց վերջը . ինչեկեց ամսոյս 22 ին շատ վիճակարկութենէն, հակաձառուութենէն և 53 երորդ քուէարկութենէն ետքը Ղենեքալ Սթոթը ընտրուեցաւ, որ Ամերիկայի բանակին առաջին հրամանատարն է :

Ռամկապետական կողմէն Սթոթը Փիրսի ընտրութիւնը աւելի սիրով ընդունուեցաւ, քան Ռիչմոնդի կողմէն Սթոթը զօրապետինը : Հինգ ամիսէն յայտնի կըլլայ, թէ երկու ընտրութեանը միջև կը յաջորդէ Նախագահ ըլլալը :

— Օտարային զօրաց նախարար Սթոթը կը ընկճամը Սթոթեալ Նախագահը նոր ընտրուելու Նախագահին երկրորդ նշանակուեցաւ Ռիչմոնդի կուսակցութեան կողմէն :

— Կը հաստատեն թէ Ռուսիոյ կառավարութիւնը օտար տէրութեանց գործակալներուն իմացուց որ ամեն ազգերը կրնան իրենց երկիրներուն բերքերը ուղարկել 1852 տարուայ վերջը Սոսիալ քաղաքը ըլլալու տիեզերական մթերացոյցը, բայց կայսերութե օրէնքին և այս մասին նոր դրուած կանոններուն հնազանդելով :

ԶԱՆԱԶԱՆ ԱՌԻՐԵՐ

Այս գիշեր Լէմիշ իսկելէսի ըստած տեղը միջաւաճառի մը խանութէն կրակ ելլելով քանի մը ժամու մէջ չորս հարեւր տասնի չափ խանութներ այրեցան : Սթոթեալ ձառնելով, ծխախոտ ծխողները, աղ վաճառողները և ուրիշ քանի մը ընկերակցութիւններ մեծամեծ վնասներ կրեցին : Կրակը ծխախոտի մարտատան գիմացաւ, որն որ պաշտօնաւ կարգը մեծ ձգամբ ազատեցաւ :

— Այսօր լոյս մօտ ալ Լէմիշի գիւղ Քէյօ պաշտի կողմը կրակ մը պատահելով քանի մը կրակներ և փոքրիկ տուններ այրեցան :

— Պապականաց հոգեւորական Պատրիարք Հասունեան եպիսկոպոսը Լիւկաթիէն յաւտուկսուրհանգակով (մէնդիւրով) հինգ օրուան մէջ Վատը քէյօ հասաւ երեքշաբթի երեկոյին և անկից անմիջապէս Պէյ օղլու գնաց, իրեն շինել տուած հոգեւորական դպրոցը օթեանցեալ :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Բարեկիրթ Սարգ
Օր գրեաց Կետար Բանդու

Սարգուս առ Լստուած՝ ունեցած պարտաւորութիւնները :

Այս կեանքս ո՞վ տուեր է ինծի, ո՞վ կը պահանջէ, ո՞վ այնչափ միտնաբերութիւններով կը լեցնէ զիս : Ես խեղճ ու տկար ծնայ, և գտայ մէկ մայր մը՝ որ սիրով խնամեց զիս, կերակրեց ու մեծցուց : Այս օրուան օրս կը տեսնեմ զիս սիրելի եղբայր, աղիւս ընկերաց և ազգականաց մէջ՝ որոնք ինծի կը սորվեցնեն թէ որչափ քաղցր բան է ուրիշները սիրել ու անոնցմէ սիրուիլ : Կը տեսնեմ երկիրները պայծառ ու բարեկամ, առողջարար ու քաղցր օդը զիս չընկալաւ, և ծաղիկներն, ու պտուղները և կենդանիները կը կերակրեն զիս ու կը զուարճացնեն :

Ես ամեն բարեբը ո՞վ շնորհեց ինծի : Լստուած : Ի՞նչ արժանաւորութիւն ունէի ես : Ո՛չինչ :

Ուրեմն որչափ բարեգութ է Լստուած : Թէ որ մէկը ինծի բարեբ մը ընէ, զինքը կը սիրեմ, հապա որչափ աւելի պարտական եմ սիրել զայն՝ ուսկից իմ ամեն բարեբս կուգայ, որչափ շնորհակալ ըլլալու եմ անոր ամէն օր : Երբեք ինչ բան մը չկար, հրաման ըրաւ Լստուած՝ և ամեն բան եղաւ : Թէ որ հրաման մըն ալ ընէր՝ ամէն բան ոչինչ կըլլար :

Լստուած շնորհեց ինծի իմ կեանքս . ու

Երեկ հինգ հարիւրի չափ պատուաւոր պապականք Բարձրագոյն դուռը, եկան բարձրապատիւ փոխարքային աղերսաբեր մատուցին, որով կերելի թէ Հասունեանին և Սթոթեալին Պատրիարքական իշխանութենէ խնանին կը խնդրեն :

Փոխարքայի բարեհաճեցաւ սիրով ընդունիլ յիշեալ աղերսաբերը, որն որ արտաքին գործոց նախարարին խրկելով՝ խոստացաւ իրենց աղաչանացը համեմատ իրաւունքներն տեղը տանիլ :

— Կը լսեմք՝ որ լատին քահանայն Տ. Կառպարօ Ք. Սթոթեան Հաւիմ հասեր է, ու հոն ալ իր սովորական ըրութեամբ կը հրատարակէ եղեր թէ ինքն է Սթոթեան վեպիլ գրքին հեղինակը, ու իր քաջութեանը վրայ կը պարծի ալ եղեր՝ թէ խիստ լաւ գրեր է . ու թէ՛ իր քովը ունի այն ամէն հարկաւոր եղած վաւերական թղթերը, որոնք կրնան ապացուցանել իր գրութեան ճշմարտութիւնը . ու թէ՛ ինքը փախեր է Լատին լատին լատին վերաբեր ձեռքէն, որն որ կը բռնադատէր զինքը գիր տալով՝ թէ ինքը չէր այն անօրէն գրքին հեղինակը . ո՛հ ի՞նչ պարծելու բան, կերելի՛ որ լոյս ժամանակը, որն որ եկած է ամսոյս 10 ին թղթերով, դեռ քաղցր լատին վերաբերն Սթոթեան թղթերը չեն հասեր ժողովքին ձեռքը, ուստի հետեւեալ իրենց խաբուիլը քիչ մը աւելի երկար կրնայ քշել, քան զոր քշեց հոս . հիմալու հիմայ կըսուի՝ թէ իրեն քահանա յագործելու հրաման չէ եղեր, ըստ որում ձեռքը իր եպիսկոպոսին վիպական գիր մը չունի : Կրնանք երկբայի՞ որ քանի մը անձինք Հասունեանին բարեկամներէն թերեւս իրեն պաշտօնաւ ըլլան առ ժամանակ մի, բայց զՏ. Կառպարօն ձանցողներն ալ կրնան աւելի շատ ըլլալ, որոնք գիտեն թէ ինչպէս իր երկրաւորութեան ժամանակը Հոմիմայու միացեալ Յունաց դպրոցէն իբրեւ խնդ վաւերութե է, անկեց երբ Յիսուսեաններուն մը տեր է, ու անոնք ալ դուռն ձգեր են, ետքը եպիսկոպոսական դպրոցը մանաւոր, անոնք ալ քիչ մը ժամանակէն ետքը դուռն հաներ են, ու ամեն զինքը ձանցողները գիտեն, կրնան, իր ինչ խաբեաց ու անխիղճ մարդ ըլլալ, ուստի այսպիսի անպատիւ աշխատողաց գիրքն ալ կը յուսանք որ աւելի պատիւ պիտի

երբոր կամենայ կարող է աւելնալ : Ուրեմն կայ ամենամեծ ամենակարող Լստուած մը, զոր պէտք է երկիրդ և պաշտեմ :

Լստուած ամեն տեղ է, կը տեսնէ ինծի ամեն ժամանակ, ամեն բան գիտէ, ամեն բան կը տեսնէ : Ուրեմն յայտնի են անոր իմ խորհուրդներս ու գործերս : Ուստի իմ գործքերուս մէջ յիշեմ միշտ թէ՛ Լստուած ինծի կը տեսնէր, ու այնպէս բարեկարգեմ վարքս, որ տեղի չտամ անոր բարկանալու ինծի ու պատժելու :

Լմեն նման իւր նմանը կը սիրէ, և Լստուած՝ որ կատարեալ է, միայն բարութիւն և արդարութիւն կուգէ, և ստաթիւնը ու մեղքը կատէ : Իրեն հաճոյ ըլլալու համար պէտք է ջանամ իրեն նմանելու, իրեն պէս բարի, ողորմած ու բարեբար ըլլամ :

Լստուած ոչխարին բուրբ կուտայ . երկու ճեճընկ մէկ ստակ կ'արժեն, բայց աւանդ կերակուր կուտայ և բոյն : Ուրեմն կըրնայ ըլլալ որ երեսէ ձգէ զմարդը իր աղիւս արարածը, այսու ամենայնիւ երբ դժբաղդութիւն մը հանդիպի ինծի՝ կը տրտնջամ, առ ի՞նչ անխառնութիւն է իմ ըրածս :

Ողորմած մարդուն մէկը մարդեալ կոյր մը տուն կը տանէր, այնպիսի ճամբէ մը՝ որուն երկու կողմը անդունդներ կային, և որպէս զի չըլլայ թէ անոնց մէջ լինայ ճամբուն մէջ տեղէն կը տանէր, ուր տեղ կ'աճէր ու քաղցր կային, կոյրը ասոնցմէ նեղութիւն կրէր իր կային, կոյրը ասոնցմէ նեղութիւն կրէր իր սկսաւ իւր բարեբարին դէմ արմաշալ, անխառն և անգութ անուանելով իրեն աղէկութիւն ընողը, չէր մտածէր թէ ասանկ ը

տի չունենայ քան զիւր հեղինակները :

— Սեծագոր Սուլթանը և Կայսերական ընտանիքը երեկուան օրը Պէշկիթաշի պալատէն Պէյլէլիյէի Լըքուշի պալատը անցան :

— Երկուշաբթի առաւօտուն Գաղղիոյ հասարակապետութեան մեծ դեսպան Լալալէթի Սարքըլը Շարլմանը անուն պատերազմական մեծ շաքենաւով Կոստանդնուպօլիս եկաւ : Յիշեալ գեղեցիկ պտուտակաւոր շաքենաւը Սարայ Պաշտէն անցնելով նաւահանգիստ մտնելու տունն՝ 21 թնդանօթ արեւմտեալ քաղաքը ողջունեց, և Կայսերական նաւերուն մէկէն նայն կերպիւ ողջունեցաւ : Կալը խորիւրդ նետեցան, պէս Գաղղիոյ դեսպանատան առ ժամանակեայ գործակալ տար Սոսիէօ Սապաթիէն՝ ընկերութեամբ բոլոր յառաջագէժ պաշտօնէից՝ դեսպանը գիմաւորելու գնաց : Սեծ դեսպանը Փարիզէն մեկնելէն օր մը առաջ Նախագահ իշխանին հրաւիրանքը Սթոթեալ պալատը ճաշելու գնաց, ուր կային նաեւ շատ երեւելի պաշտօնեաներ :

— Երեկ Գաղղիոյ դեսպան Լալալէթի մարքըլը ընկերութեամբ հրամանատարի Շարլմանը շաքենաւուն և բոլոր Պաշտօնէից դեսպանատան Բարձրագոյն դուռը եկաւ և Կայսերական տէրութեան նախարարներուն պաշտօնական այցելութիւնը ըրաւ :

— Կոստանդնուպօլսոյ Գաղղիոյ դեսպանատան առաջին խորհրդայ քարտուղար Սոսիէօ Սապաթիէն Լալալէթի շաքենաւուն հետեւեալ անուանեցաւ : Սոսիէօ Պէշկիթաշի ալ աւանորակը պիտի անցնի :

— Հոլանտիոյ դեսպան պարոն Սթեֆիւս անցեալ շաբթու մէջ Բարձրագոյն դուռը եկաւ իւր թողաւորին վիպագիրը յանձնելու և բարձրապատիւ փոխարքային, արդարութեան Լտենի նախագահին, արտաքին գործոց նախարարին և փոխարքայի խորհրդականին այցելութիւն ըրաւ : Այս առիթով յիշեալ դեսպանը վսեմափայլ Ալի վաշային տուաւ Հոլանտիոյ Թագաւորէն շնորհուած առիւծիւ կարգին մեծ խաչի ասպետութեան շքանշանները : Այսօր ալ Լալալէթի պալատը երթաւ :

— Չանաք քաղէն 6 ժամ հեռի Լէնիքէյ ըստած գիւղը երիտասարդ աղջիկ մը երեք ամիս առաջ յանկարծ մեռեր է, թունաւոր

ներով՝ զինքը վտանգներէն կազատէր և ողջ առողջ իր տունը կը տանէր :

Ես գիտեմ սիրտ ունեցողը՝ որ կը տեսնէ Լստուած է, կոյրերը մենք ենք, ան արեւելները՝ աշխարհքիս չարիքներն են, և տունը ան երջանկութիւնն է՝ ուր որ Լստուած մեղի կ'աւանդորդէ : Դժբաղդութեանց մէջ զինքը պիտի օրհնէմ, և պիտի ապրիմ զինքս բոլորովին յանձնելով իրեն կամացը, իրեն բարութեանը և նախախնամութեանը ապաւինելով : Իմ ամեն պիտոյիցս մէջ իրեն պիտի վաղեմ, ինքը ինձմէ յառաջ իմ պիտոյքս գիտէ, բայց կուգէ որ իրեն յայտնեմ, որպէս զի սորվիմ զինքը ճանաչելու, որպէս զի ցուցնեմ իրեն իմ հպատակութիւնս, որպէս զի իմ երախտագիտութիւնս աւելնայ, և երախտագիտութեամբ՝ սէրս : Ուրեմն ո՛չ միայն սրտէս կը սիրեմ զինքը, այլ նաեւ մարմնովս ալ կը պաշտեմ զինքը օրհնելով և աղաչելով, ինչպէս ծնողքս ու մեծերս միայն ներքուստ սիրելը բաւական չէ, այլ նաեւ պէտք է որ խօսիմ իմացնեմ անոնց իմ միտքս, խոնարհութիւն ընեմ անոնց ու ձեռքերնին համբուրեմ : Իմ օրինակովս ուրիշներն ալ կը յորդորուին պաշտելու զԼստուած, և ասանկով իրեն թագաւորութիւնը կ'ընդարձակի, և անունը կը փառաւորուի : Բայց Լստուած իր ստահաճեցի պաշտօն՝ անոր կամացը հնազանդելն է :

Թարգմանեաց յիշատակէ
Լ. Սարգիս Զ. Պաշտանեան :

